

PEDAGOGISKĀ TEĀTRA METODE MULTISENSORĀS PIEEJAS IETVAROS KARJERAS IZGLĪTĪBĀ SKOLĀ

Pedagogical Theatre Method within the Multisensory Approach in Career Education at School

Jolanta Šmite

Rīgas Juglas vidusskola, Latvija

Vija Dišlere

Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitāte, Latvija

Abstract. Career is an important area of life, the development of which should be developed as early as school years. It is important to help a student get as much information as possible about opportunities in their career choices from the start of primary school, help them find the right direction for them, knowing their desires, skills and talents. Insufficient methodological support for primary school pupils in early stages of career education determines the problem of the study. The aim of the study is to theoretically investigate the Pedagogical Theater Method, to develop a Multisensory Approach Scheme Using the Theater Method to promote the development of students' sensory awareness in career education in the 5th Grade. A 24 pupil's survey was conducted, descriptive statistics were used for data processing. Pedagogical theater method develops the skill of using the senses (sight, hearing, taste, smell or touch) and using real life experience, thus expanding opportunities for self-discovery and choosing a potential future career. The Multi-Sensory Approach, when several senses are stimulated at the same time, methodically using purposefully prepared tasks, promotes the development of students' sensory awareness, which can be used in career education and choosing a future profession. The Pedagogical Theater Method organically fits into the implementation scheme of the Multisensory Approach in Career Education for the 5th Grade. The Pedagogical Theater Method is suitable for the implementation of career education in work with pupils.

Keywords: career education, multisensory approach, pedagogical theater method, senses.

Ievads

Introduction

Karjeras izglītības īstenošana skolās šobrīd nav vienotas sistēmas. Katra mācību iestāde darbojas izvērtējot savas iespējas. Ir daudzas skolas, kurās ir karjeras konsultants vai vairāki konsultanti, taču ir skolas, kurās nav konsultantu un karjeras izglītība atkarīga no klašu audzinātāju iniciatīvas un skolas vadības ieinteresētības. Daudzas skolas iesaistījušās karjeras izglītības īstenošanā, tās darbojas Eiropas Savienības projektā “Karjeras izglītības programmas nodrošinājums izglītības sistēmā” (KIPNIS), sadarbojas ar Profesionālās karjeras

izvēles aģentūru (PKIVA), kā arī Nodarbinātības valsts aģentūru (NVA). Pateicoties šim darbam, skolām ir daudz informatīvu materiālu, metodiku, plānošanas instrumentu, rokas grāmatas (VIAA, 2014) un piedāvājumu piedalīties karjeras pasākumos.

L. Reece uzsver karjeras izglītības nozīmību sākumskolas posmā. Viņa uzskata, ka bērnu centienus veido ģimene un viņu skolotāji bērnības gados. Tas nosaka bērnu mērķu sasniegšanu. Iekļaujot karjeras izglītību pamatskolas izglītībā, tiek paplašinātas iespējas, izlīdzinātas atšķirības un uzlabotas vēlākas izvēles iespējas (Reece, 2018). Karjera skolās ir informējoša rakstura. Lai sniegtu karjeras konsultācijas, pedagogiem ir jābūt konsultēšanas prasmēm, un, lai viņus stiprinātu, REFORM projekts izstrādāja metodiku, kas piedāvā karjeras konsultēšanas metodes (Cesie, 2021). Karjeras attīstības atbalsta mērķis skolā ir sniegt skolēniem nepieciešamo informāciju par darbu un profesionālajām jomām, iespēju piedalīties tehnoloģiju un zinātņu nozaru laboratorijās, piedzīvot jaunas mācību un darba metodes (European Commission, 2022; Niles, Harris-Bowlsbey, 2012).

Pētījuma problēmu nosaka nepietiekams metodiskais atbalsts pamatskolas skolēniem karjeras izglītībā sākuma posmā, kad īpaši svarīgi ir palīdzēt skolēniem apzināties savu karjeras ceļa virzienu. Ir dažādas iespējas pamatskolas pēdējos gados piedalīties projektos, doties uz individuālajām konsultācijām pie karjeras konsultanta, vasarās uzsākt darba gaitas jau no 14 gadu vecuma. Taču jaunākiem skolēniem ir svarīgs pieaugušo atbalsts. Pēc autoru domām, svarīgi ir katram atrast pareizo pieeju un veicināt viņa individualitāti, palīdzēt katram skolēnam izprast sevi ar multisensorās pieejas palīdzību, lai veicinātu maņu apzinātību, zinātkāri, novērtētu savas stiprās puses un nepieciešamību tās attīstīt.

Pamatojoties uz neirolingvistiskas atziņām (Baltušīte, 2000), skolēni mācās, izmantojot redzi, dzirdi, ožu, garšu un tausti, skolēni kopumā informāciju saņem pa vienu vai vairākiem kanāliem. Multisensorā pieeja ir vismaz divu vai vairāku maņu izmantošana vienlaikus. Šis mācīšanās stils veicina tādu darbību izmantošanu, kas piesaista mūsu redzes, dzirdes, kinestētiskās (just ar visu ķermeni) un taustes sajūtas (Teachment, 2023).

Pētījuma mērķis ir teorētiski izpētīt pedagoģiskā teātra metodi izmantošanai pamatskolā, izstrādāt multisensorās pieejas shēmu, izmantojot teātra metodi, lai veicinātu skolēnu maņu apzinātības attīstīšanu karjeras izglītībā 5. klasē.

Metodoloģija *Methodology*

Pētījums izstrādāts Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātē Izglītības un mājsaimniecības institūtā maģistru studiju *Karjeras konsultants* ietvaros.

Pētījuma jautājums: Kāds ir 5. klases skolēnu viedoklis par savu maņu apzināšanos, pielietojot pedagoģiskā teātra metodi, pirms un pēc multisensoro etīžu par profesijām izspēlēšanas.

Pētījuma metodes: anketēšana.

Anketēšana veikta 2023. gadā Rīgas Juglas vidusskolā, kopā piedaloties 24 piektās klases skolēniem, Gan pirms, gan pēc katras multisensorās etīdes izspēlēšanas, skolēni atbildēja uz anketas jautājumu par maņu apzināšanos (redzi, dzirdi, tausti, ožu vai garšu), izmantojot teātra metodi. Pētījuma datu matemātiski statistiskai apstrādei izmantota aprakstošā statistika (moda, mediāna, amplitūda).

Lai izmantotu multisensoro pieeju, šī pētījuma ietvaros 2022. gadā tika izpētītas un izvērtētas teorētiskās atziņas par multisensorās pieejas izmantošanu karjeras izglītībā 5. klasē (Tūtere, Baltušīte, 2022). Savukārt, 2023. gadā izstrādātas etīdes par profesijām, ar kuru palīdzību skolēns var atrast sev piemērotāko karjeras izvēli (Šmite, Dišlere, 2023).

Pedagoģiskā teātra elementu struktūra un Multisensorās pieejas shēma, izmantojot teātra metodi, izstrādāta balstoties uz zinātniskās literatūras studijām un autoru darba pieredzi.

Rezultāti un diskusija *Results and Discussion*

Multisensorās pieejas būtība

Pētījumi par visām multisensoriskajām lietām ir burtiski attīstījušies kopš Starptautiskā multisensoro pētījumu foruma (The International Multisensory Research Forum (IMRF)) aizsākšanas Oksfordā 1999. gadā (Fuxe & Molholm, 2009). Kā cilvēks uztver savu dabisko vidi, izmantojot vairākas sajūtas, ir bijis izaicinošais un aizraujošais jautājums daudzozaru pētnieku kopienas uzmanības centrā ikgadējā IMRF sanāksmē, kas pēta multisensoru integrāciju vairākos līmeņos, sākot no neurofizioloģijas līdz uzvedībai, ar pētniecības interesēm no teorijas līdz lietojumiem (Meyer & Noppeney, 2011). Multisensorās pieejas izmantošanas rokasgrāmatā sintezētas galvenās tēmas šajā strauji augošajā jomā gan izprast fizioloģiju, gan izpētīt mijiedarbību starp dažādām maņu modalitātēm (Stein, 2012).

P. Pagliano (Pagliano, 2012) rokasgrāmatā raksta, ka mūsu maņas savieno mūsu smadzenes ar konkrēto pasauli, ieskaitot mūsu pašu ķermeni, un tas ir būtiski mūsu izdzīvošanai. Joprojām notiek daudz diskusiju par to, tieši cik mums ir dažādu maņu, vai skaitlis ir pieci, sešpadsmit vai pat augstāks, un to relatīvā nozīme vienam pret otru. Lieki piebilst, ka mēs esam multisensoras būtnes, un mēs dzīvojam multisensorā pasaulē.

Teorētiskā bāze multisensorās pieejas izmantošanai tika veidota, pamatojoties uz autoru atziņām par multisensoro pieeju izglītībā (Praveen, 2021; Pučuka, 2019; Bremner, Lewkowicz, & Spence, 2012; Baines, 2008), neirolingvistiskās programmēšanas ietvaros (Baltušīte, 2000; Tosey & Mathison, 2006); no

psiholoģiskiem aspektiem (Regan, 2023; Stahl, 2019; Rubene, 2017) saistībā ar cilvēka maņām.

Multisensorās mācīšanās priekšnoteikums ir vienkāršs. Kad skolēni izmanto vairāk nekā vienu sajūtu vienlaicīgi vai īsā laika periodā, tie mēdz intensīvāk mijiedarboties ar mācību materiālu un labāk atceras to, ko viņi ir mēcījušies ilgāku laiku. Multisensorajās mācībās skolotājs iesaista skolēnus ar dažādiem stimuliem - praktisko, vizuālo, dzirdes un ožas palīdzību, pēc tam saista darbību ar atbilstošiem mācību mērķiem. Izmantojot abpusējas attiecības starp sensoro ievadi un domāšanu, multisensorās tehnikas iegūst savu spēku (Baines, 2008).

Multisensorā pieeja karjeras izglītībā skolā saistās ar dažādu mācīšanās stilu un metožu izmantošanu. Mācot tiek iekļautas praktiskas aktivitātes: lomu spēles, interaktīvi uzdevumi, kuros tiek iesaistītas skolēnu maņas. Piesaistot skolēnu sajūtas veidojas mācību vide, kas veicinot skolēnu zinātkāri un izpratni par karjeras attīstības procesiem.

Cilvēkam ir 5 maņas - redze, dzirde, oža, garša, tauste. Maņas palīdz cilvēkam iepazīt apkārtējo pasauli, orientēties apkārtējā vidē un palīdz ikdienas situācijās izvairīties no briesmām.

Skatoties attēlā, cilvēks spēj sajūst smaržas un garšas, pateicoties savai atmiņai - iepriekš piedzīvotajam. Smaržas un garšas garīgie tēli ir definēti kā ožas vai garšas notikumu īstermiņa atmiņas attēlojumi, kas rada pieredzi "smaržot ar prāta degunu" vai "garšot ar prāta mēli". Tāpat kā ar vizuāliem attēliem, arī smakas un garšas garīgie attēli saglabā dažus ožas un garšas uztveres aspektus (Lacey & Lawson, 2013).

Ar maņu palīdzību skolēni varēs pārbaudīt sevi un iegūs pamata zināšanas par to pielietošanu dažādās profesijās.

Multisensoro mācību metožu izmantošana nozīmē palīdzēt bērnam mācīties caur vairākām maņām. Lielākā daļa mācību metožu tiek veiktas, izmantojot redzi vai dzirdi (redzes vai dzirdes). Skolēna redze tiek izmantota informācijas lasīšanai, teksta, attēlu skatīšanai vai informācijas lasīšanai no tāfeles. Dzirdes maņa tiek izmantota, lai klausītos skolotāja teikto. Dažreiz bērna dzirdes apstrāde var būt vāja. Šo grūtību risinājums ir vairāk izmantot bērna maņas, īpaši pieskārienu (tauste) un kustību (kinētisko). Tas palīdzēs bērna smadzenēm attīstīt taustes un kinētiskās atmiņas, pie kurām pieķerties, kā arī dzirdes un vizuālās atmiņas (Praveen, 2021). Ir daudzas metodes: foto, video, reklāma, 3D brilles, mūzika, kas tiek izmantotas, lai uzlabotu skolēnu zināšanas un prasmes (Rubene, 2017; Bremner et al., 2012). Ar konkrētām sajūtām, sensoriem, varam atsaukt atmiņā jau iepriekš pieredzēto un apgūto. Mums katram ir viena dominantā sajūta, bet arī pārējās varam attīstīt ar atbilstošiem vingrinājumiem un metodēm. Mūsdienās sauklis – Multisensorā izglītība ikvienam! – ir ļoti aktuāls. Ziemeļvalstu sistēmā tas jau darbojas zem cita koncepta - pieredzes izglītība (learning by experiencing) (Pučuka, 2019). No psiholoģijas viedokļa multisensorā metode tiek definēta kā pieeja mācību procesam, kas ietver vizuālās, dzirdes, kinestētiskās un taustes modalitātes (APA

dictionary, 2023). Savukārt psiholoģijas vārdnīcā tā ir definēta kā mācīšanās metode, kurā informācija tiek sniegta, izmantojot dažādas modalitātes, piemēram, ar verbālām un vizuālām norādēm (Psychology Dictionary, 2013).

Izmantojot multisensoro pieeju etīdēs par profesijām, balstoties uz spēju atšķirt maņas, skolēniem tiek palīdzēts noskaidrot sev piemērotas profesijas. Multisensoro etīžu izspēle, pielietojot teātra metodi lomu spēlēs, veido izpratni par multisensoro maņu izmantošanas iespējām karjeras izvēlē.

Pedagoģiskā teātra metodes izmantošana skolā

Teātra metodes 21.gadsimtā mainās un kļūst ne tikai par profesionāļu darba rīku, bet ir pieejamas katram cilvēkam. Teātris ir māksla, un teātra metodes var izmantot arī sabiedrības un indivīdu transformācijai un pārmaiņu rosināšanai. Tā ar iztēles burvību un neierobežotību, ļauj mums uz ikdienu paskatīties no cita redzesloka, atklāt jaunus risinājumus un iespējas, izprast sevi, savu ķermeni, emocijas un sajūtas.

Methodiskā spēle ir paņēmiens vai aktiermākslas veids, kurā aktieris tiecas veicināt sirsniņu un emocionāli izteiksmīgu priekšnesumu, pilnībā iejūtoties varoņa lomā. Tā ir uz emocijām orientēta tehnika klasiskās aktiermākslas vietā, kas galvenokārt ir balstīta uz darbību (Preiļi izglītotai Latvijai, 2018).

Pēc autoru domām, pedagoģiskais teātris ir metode, kas iegulda visus radošuma elementus vienā praktiskā uzdevumā, ko spēlē skolēnu grupas. Tā ir neatkarīga disciplīna, kas apvieno gan teātri, gan pedagoģiju. Teātra pedagoģija ir attīstījusies atsevišķi no drāmas izglītības. Drāmas skolotājs māca izrādes metodiku, teoriju un praksi. Atšķirība ir tāda, ka teātra pedagoģija integrē gan mākslu, gan izglītību, lai attīstītu valodu un stiprinātu sociālo apziņu. Teātra pedagoģija kā nozare radusies 20. gadsimtā.

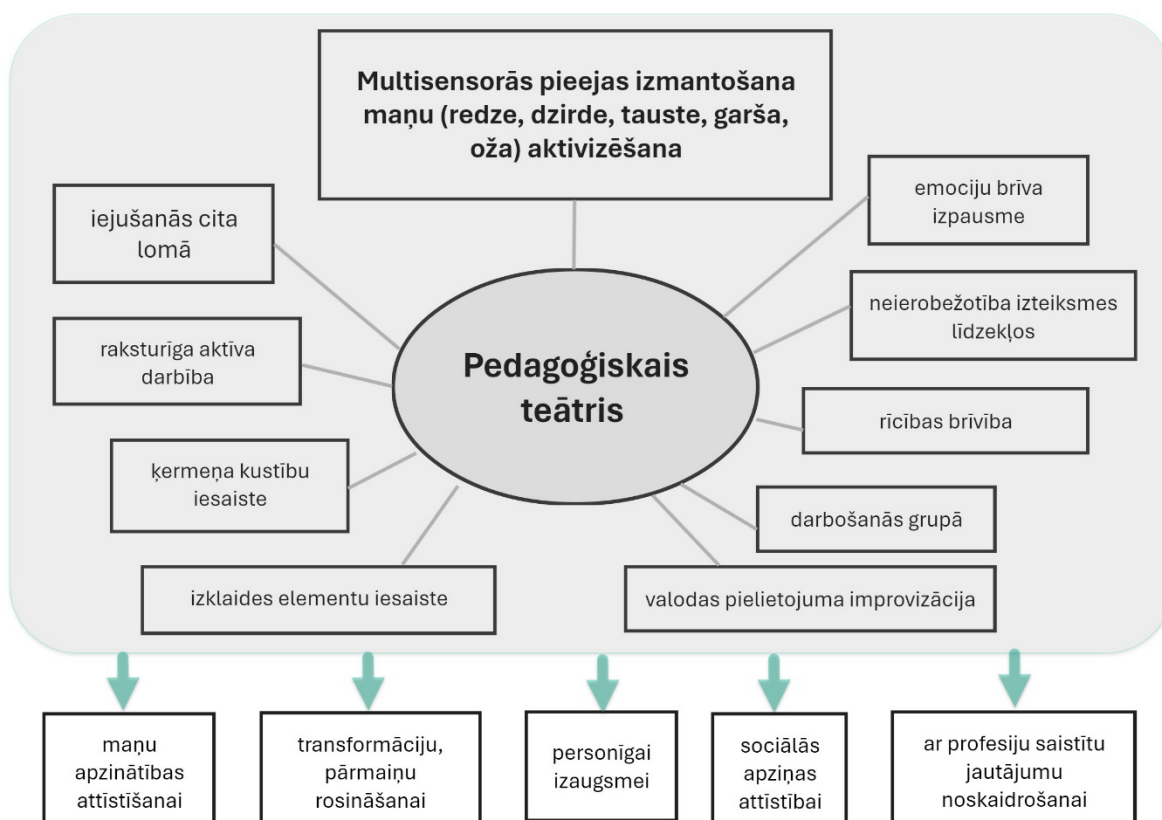
Pedagoģiskais teātris vēsturiski ir neformālā izglītība pedagoģijā. Drāmas pedagoģijas pieejas, principus, jaunas metodes izmantoja un šobrīd izmanto skolotāji praktiski daudzās valstīs, piemēram, Austrālija, Īrijā, Dienvidāfrikā, Zviedrijā, ne tikai drāmas neformālajā izglītībā, bet arī visā formālajā izglītībā – iekļaujot drāmas elementus kā mācīšanās paņēmienus un metodes dažādos priekšmetos, tādējādi padarot drāmas pedagoģiju universālu, pastāvīgi klātesošu visur mācību procesā.

Viena no bērnu un jauniešu neformālās izglītības formām ir teātra mākslas neformālā izglītība, kas savu teorētisko un metodisko bāzi rod drāmas pedagoģijā. Skolas drāmas pulciņiem, publiskās runas fakultatīviem kursiem un drāmas studijām ir nozīmīga loma, un tie veicina skolēnu personības attīstību, socializāciju, stiprina personīgo identitāti, attīstot inteliģences līmeni un uzlabojot psiholoģisko veselību.

Mūsdienās popularitāti ir ieguvis arī Multisensorais teātris, kas ir multisensors un pilnībā interaktīvs. Izrādē ir iekļauti dažādi maņu elementi, kas jāizpēta, piemēram, garša, skaņa, pieskāriens, smarža vai lietas, ko redzēt (Concrete Youth, 2023). Var teikt, ka izglītojošais teātris ar izcilību ir kļuvis par izglītības procesa sirdi (Exodus, 2021).

Populārs ir arī sensoriskais labirinta teātris, kas iesaista visas maņas, strādājot ar smaržām, skaņām, tausti, garšu, kinestēziju un redzi. Protams, viss teātris zināmā mērā ir sensorisks, taču šeit lielāks uzsvars ir uz mazāk izmantotajām maņām. Tas ir labirints, jo skatītāji ceļo pa ceļu, ko iedvesmojusi ideja, kas iekapsulēta klasiskā labirinta formas vienotā ceļā. Kas attiecas uz teātri, neskatoties uz to, ka izrādes nenotiek parastajā teātra ēkā, tām joprojām tiek piedēvēta dramatiska kvalitāte. J.Banks, kurš vada Sensoro Labirinta teātri (Sensory Labyrinth Theater), teātri definē kā “kopīgu brīdi telpā un laikā” nevis to, ko ar šo terminu parasti var saistīt (Banks, 2019).

Autore J. Šmite, iepazīstot sensorā labirinta teātri kursus Itālijā, Ligoonchio (Erasmus+ projekts “Beyond visible” 2021.gada novembrī), (Rīgas Juglas vidusskola, 2021) uzskata, ka Sensorā labirinta teātra metode ir viena no arvien plašāk izmantotajām metodēm savu maņu apzināšanai, kuru iespējams pielietot visdažādākajās dzīves jomās, tai skaitā mācību stundās skolā. Savu maņu atpazīšana un izpratne var būt visai sarežģīta un kā liela daļa dzīves ieradumu, ar laiku mūsu spēja atpazīt, kontrolēt un sadzīvot ar savām maņām noteikti uzlabosies. Galvenais ir iemācīties ieklausīties iekšējā balsī un atpazīt savas sajūtas un maņas. Katram ir iespēja tās mainīt, vienkārši paskatīties uz situāciju no citas puses un sākt darīt to, ko agrāk nekad nav darījis. Sensorais labirinta teātris palīdz labāk izprast savas maņas, kā arī labāk saprast un pieņemt atšķirīgo.

1. attēls. *Pedagoģiskā teātra metodes elementi* (Autoru veidots)
Figure 1 *Elements of the Pedagogical Theater Method* (Author's design)

Skolēni var radošāk izpausties, ļauties emocijām un sajūtām. Šī metode (1.att.) piektklasniekiem ir piemērots veids, kā atgriezties bērnībā, atkal izjust spēlēšanās prieku. Ar šīs metodes palīdzību skolēni pārvar sevī barjeras. Darbojoties grupās pieņem otru un iepazīst viņu cita gaismā. Ar teātra metodi skolēni apgūst ķermeņa plastikas pārvaldīšanu: stāju, gaitu, kustības, pozas, žestus, mīmiku, kā arī mutvārdu runas tehnikas pārvaldīšanu: intonāciju, elpošanu, dikciju, balsis raidīšanu, tēlošanu ar balsi, runas melodiju. Šī metode trenē orientēšanos fiziskajā telpā, ka arī skaņu telpā.

Skolotāji izmanto teātra metodi darbā ar skolēniem viņu motivācijas paaugstināšanai apgūt jaunas zināšanas un pielietot savas prasmes aktīvi un radoši, darbojoties savas izglītības procesā. Pedagoģiskā teātra pamats, lomu spēles ietvaros, ir iespēja būt jebkurā laikā un vietā. Tas dod brīvību realitātes izteikšanai. Izglītības programmas saturs, pielietojot teātra metodi ļauj skolēniem mijiedarboties atbrīvotākā atmosfērā, kas iekļauj jautrības un izklaides elementus un ir veiksmīgi izmantojams karjeras izglītībā pamatskolā.

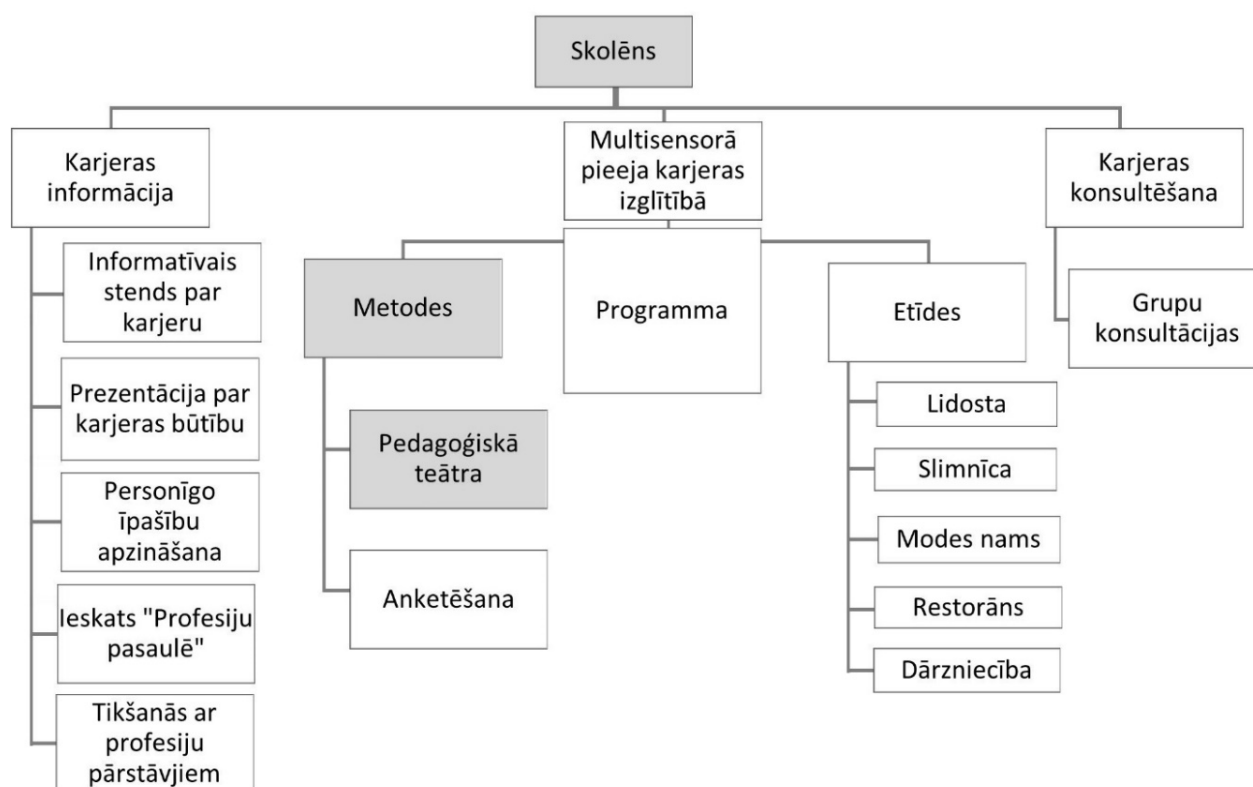
Multisensorās pieejas shēma, izmantojot teātra metodi

Ir dažādas stratēģijas, kuras skolotāji un karjeras konsultanti var izmantot, lai palīdzētu skolēniem apgūt karjeras izglītības tēmas. Multisensoro pieeju var izmantot kā stratēģiju, izstrādājot etīdes saistībā ar dažādām profesijām, lai uzlabotu skolēnu informētību un apzinātību par karjeras iespējām. Etīdēs izmantotā pedagoģiskā teātra metode iesaista skolēnu vizuālo, dzirdes, garšas, ožas un taustes izmantošanu klasē, lai rastu priekšstatu par dažādās profesijās izmantoto sensoriku.

Šī shēma (2.att.) atspoguļo darbības jomas, ar kuru palīdzību darbs ar skolēniem būs efektīvāks. Shēma sastāv no trīs sadaļām: *Karjeras informācija*, *Karjeras konsultēšana* un *Multisensorā pieeja karjeras izglītībā*. Skolēni saņem informāciju par karjeru dažādos veidos no: informatīvā stenda par karjeru; prezentācijas par karjeras būtību; personīgo īpašību apzināšanas, ieskata "Profesiju pasaulē" (VIAA, 2022) - interaktīvs materiāls internetā; tikšanās ar profesiju pārstāvjiem - vismaz reizi mēnesī.

Aprobācijas rezultātā Multisensora pieeja karjeras izglītībā 5. klašu skolēniem tika realizēta ar pedagoģiskā teātra metodes palīdzību, izspēlējot multisensorās etīdes par profesijām. Pirms un pēc tām skolēni tika anketēti, lai noskaidrotu, vai, izmantojot maņas un piedaloties etīdēs, pedagoģiskā teātra metode bija piemērota, lai skolēni iepazītos ar profesiju, paši darbojoties kā profesijas pārstāvji. Uzmanība tika pievērsta katram skolēnam, lai viņam lomu spēle izdotos, un tas veicinātu izdarīt pareizāku izvēli par savu nākotnes profesiju.

Karjeras konsultēšana notika grupās, kur skolēniem diskusijas veidā bija iespēja noskaidrot dažādus ar karjeru saistītus jautājumus.

2.attēls. Multisensorās pieejas shēma karjeras izglītībā 5. klasei, izmantojot pedagoģiskā teātra metodi (Autoru veidots)

Figure 2 The Scheme of Multisensory Approach in Career Education for 5th Grade, Using the Pedagogical Theater method (Author's design)

Pētījuma ietvaros skolēni sadalīti grupās izspēlēja piecas etīdes *Lidosta*, *Slimnīca*, *Modes nams*, *Restorāns* un *Dārzniecība*.

Multisensorās etīdes piemērs “Lidosta”

Nepieciešamie līdzekļi: papīrs, pildspalva, soma, pudele ar ūdeni, kabatlakatiņu paciņa, grāmata, auglis, zīmulis, atslēga, telefona lādētājs, telefons, maza ūdens pudelīte, metāla nagu vīlīte, saliekams nazītis acu aizsegi. Etīdes saturs uzdevumā *Lidosta* (1.tab).

Visas multisensorās etīdes, izmantojot teātra metodi, tika izspēlētas klašu telpās, skolēniem ierastā vidē. Pirms katras nodarbības klases telpā tika izvietoti visi multisensorajās etīdēs nepieciešamie materiāli uz skolēnu soliem. Pirms etīžu izspēles tika izskaidrota nodarbības gaita, mērķi, uzdevumi un sasniedzamie rezultāti. Pirms un pēc etīdes izspēlēšanas, izmantojot teātra metodi, skolēni veica savu maņu (redze, dzirde, tauste, oža vai garša) apzināšanās pašvērtējumu. Atbildes tika vērtētas skalā no 1 līdz 4 ballēm, kur 1 ir viszemākais vērtējums, bet 4 – visaugstākais. Maņu apzināšanās notika, lasot etīdes uzdevumus, sarunājoties ar pasažieri, aptaustot priekšmetus, aptaustot pasažieri, kā arī smaržojot atrastos neatļautos šķidrumus.

*1. tabula Izspēlē etīdi Lidostā, izmantojot teātra metodi! (Autoru veidots)
Table 1 Act out etude at the Airport using the Theater Method! (Author's design)*

N.p.k.	Tu esi lidostā darbinieks. Lidostā ierodas pasažieris ar kuru tev:		
1	Jāsasveicinās un jāpajautā, uz kuru valsti viņš dodas.	4	Tev jāmeklē neatļauti priekšmeti, kas ir pasažierim kabatā.
2	Tev jāpalūdz pasažierim parādīt somu. Tu pārbaudi viņa somu ar aizsegtām acīm, ņemot ārā katru priekšmetu un skaļi to nosaucot. (Acu aizsegi jālieto tikai pārbaudot somu).	5	Atrastie šķidrums jāpasmaržo.
3	Tu pārmeklē pasažieri. Lūdz, lai viņš paceļ rokas plecu platumā un aptausti viņu.	6	Tu novēli pasažierim jauku lidojumu un atvadies.

Multisensoro etīžu saturs ir piemērots, lai uzsvērtu katra skolēna individualitāti un palīdzētu izprast katram savas īpaši attīstītās maņas, kuras attiecīgi var izmantot atbilstošās profesijas izvēlē. Multisensoro etīžu apraksti pieejami šī gada iepriekšējā pētījuma aprakstā (Šmite, Dišlere, 2023, p. 177, 178). Skolēni ar multisensoro etīžu izspēles palīdzību tiek iedrošināti netradicionālu uzdevumu veikšanai.

*2. tabula. Statistiskie rādītāji par maņu izmantošanu, izmantojot pedagoģiskā teātra metodi, pirms un pēc multisensoro etīžu par profesijām izspēlēšanas (Autoru veidots)
Table 2 The Statistical Indicators of the use of senses before and after acting out multisensory essays about professions using the pedagogical theatre method (Author's design)*

Nr	Apzināšanās par maņām, pielietojot pedagoģiskā teātra metodi, etīdēs	Vērtējums (1 -4 balles)									
		Lidosta		Slimnīca		Restorāns		Modes nams		Dārzniecība	
	Aprakstošie statistikas rādītāji	Pirms	Pēc	Pirms	Pēc	Pirms	Pēc	Pirms	Pēc	Pirms	Pēc
1.	Min	1	3	1	3	1	3	1	3	1	3
2.	Max	4	4	4	4	4	4	3	4	2	4
3.	A	3	1	3	1	3	1	2	1	1	1
4.	Me	2	4	2	4	2	4	1	4	1	4
5.	Mo	2	4	2	4	2	4	1	4	1	4
6.	Σ	85	147	138	153	80	133	88	148	101	146
7.	Kopvērtējuma koeficients	0,02	0,76	0,52	0,88	0,01	0,22	0	0,69	0,42	0,64

n=24

Analizējot apkopotos datus (2.tab.), autore salīdzina katras multisensorās etīdes vērtējumā visbiežāk (Mo) un vidējo (Me) sastopamās mainīgās vērtības

pirms un pēc to izspēles, visu vērtību izmaiņas ir pozitīvas visos gadījumos. Salīdzinot katras karjeras multisensorās etīdes vērtējuma summas (Σ), var secināt, ka visos gadījumos ir notikušas izmaiņas – summas ir palielinājušās amplitūdā no 15 etīdē *Slimnīca* līdz 62 etīdē *Lidosta*. Pozitīvo tendenci apliecina arī kopvērtējumu koeficientu analīze – tie ir palielinājušies amplitūdā no 0,21 līdz 0,74. Vislielākās pozitīvās izmaiņas notikušas multisensorās etīdes *Lidosta* vērtējumā (0,74) un vismazākās – multisensorās etīdes *Restorāns* vērtējumā (0,21). Pirms etīdēm skolēni nebija īpaši pievērsuši uzmanību savām maņām, bet pielietojot teātra metodi un izspēlējot etīdes, akcentējot visas piecas maņas, skolēni tās apzinājās, daudz labāk atpazīna, kur tās tiek izmantotas.

Multisensorās pieejas jēdziens izglītībā ir plaši atzīts pedagoģijas jomā. Šo koncepciju var attiecināt uz karjeras izglītību skolās, lai palīdzētu skolēniem labāk izprast un atcerēties ar karjeru saistīto informāciju savas potenciālās karjeras attīstībai. Pedagoģiskā teātra metode (1.att.) organiski iekļaujas Multisensorās pieejas realizācijas shēmā karjeras izglītībā 5.klasei (2.att.). Karjeras konsultanta darbs visos trijos virzienos, kas atspoguļoti shēmā – informējot, izglītojot un konsultējot, dod iespēju palīdzēt skolēniem apzināties savas spējas, palūkoties uz karjeras iespējām neierastā veidā, izmantojot savas maņas, attīstot zinātkāri, piedaloties teatrālos uzdevumos, un iepazīties ar jauniem karjeras avotiem.

Multisensorā pieeja ir gan izglītojoša, gan terapeitiska metode, kas iesaista vairākas maņas (piemēram, redzi, skaņu, tausti, garšu un smaržu). Tā paredzēta, lai uzlabotu mācīšanos, atmiņu un vispārējo pieredzi. Stimulējot vairākas maņas vienlaikus, informācija tiek apstrādāta un saglabāta efektīvāk, tādējādi radot dziļākus un noturīgākus mācību rezultātus.

Teātra metode ir ļoti piemērota šim vecumposmam, jo skolēni visus uzdevumus veica ar prieku. Skolēni darbojoties pāros, vai grupās izturējās viens pret otru iejūtīgi. Ja kāds netika ar kādu uzdevumu galā, viens otram labprāt palīdzēja.

Secinājumi **Conclusions**

Karjeras izglītības plānošana un īstenošana skolās ir atkarīga no katras skolas ieinteresētības, un no tā ir vai nav skolā karjeras konsultants.

Pedagoģiskā teātra metode attīsta prasmi pielietot maņas, izmantojot reālās dzīves pieredzi, tā paplašinot iespējas sevis izzināšanā un potenciālās nākotnes karjeras izvēlē. Karjeras konsultantam, īstenojot karjeras izglītību 5. klasē, vadot karjeras aktivitātes, piemēram, etīdes par profesijām, un, izmantojot teātra metodi multisensorās pieejas ietvaros, iespējams karjeras informāciju labāk novadīt līdz skolēniem, jo tiek izmantotas dažādas reprezentatīvās sistēmas, kuras atbilst viņu modalitātēm - redzei, dzirdei, garšai, ožai vai taustei. Multisensorā pieeja, kad tiek stimulētas vairākas maņas vienlaikus, metodiski izmantojot mērķtiecīgi

sagatavotos uzdevumus, tiek veicināta skolēnu maņu apzinātības attīstība, ko var izmantot karjeras izglītībā un turpmākās profesijas izvēlē.

Aprobējot karjeras izglītības īstenošanu pamatskolā 5.klasēm, balstoties uz multisensoro pieeju, izmantojot pedagoģiskā teātra metodi un izspēlējot etīdes, pētījumu rezultāti pierāda, ka ir notikusi skolēnu maņu apzinātības attīstība un tas ir noderīgi turpmākās karjeras izvēlē. Skolēniem patika darboties neparastās situācijās. Skolēni ar interesi un rūpīgi izpildīja multisensoro etīžu uzdevumus, aktīvi iesaistījās pāru dialogos, visvairāk skolēniem ir patikusi etīde *Lidosta*.

Pedagoģiskā teātra metode ir piemērota karjeras izglītības īstenošanai darbā ar skolēniem, autores iesaka to izmantot arī citās skolās.

Summary

The role of parents in choosing a child's education and career direction is very important, but the school complements it and helps students develop their abilities and talents. This study is dedicated to supplementing methodological materials in career education in elementary school. The study aims to theoretically explore the Pedagogical Theatre Method, to develop a Multisensory Approach Scheme using the Theatre Method to promote the development of pupil's sensory awareness in career education in Grade 5. They were developed based on the studies of scientific literature and the work experience of both authors. The study was developed in the Latvia University of Life Sciences and Technology, the Institute of Education and Home Economics within the Master study programme Career Counsellor. Twenty-four students were involved in the study from Riga Jugla Secondary School Grade 5. The surveys were conducted in 2023. The Pedagogical Theater were used by teachers, acting in career education classes with students both individually and in groups, preparing tasks - etudes, so that the student can assume the role of representatives of various professions, freely figuring out how to act to perform the task using the senses (sight, hearing, touch, taste , sens of smell). The Pedagogical Theater Method is characterized by vigorous activity, unlimited use of means of expression, free expression of emotions, language improvisation, body movement and the involvement of entertainment elements. The use of the Theater Method contributes to the development of students' sensory awareness, personal growth, development of social awareness, instigation of changes and clarification of career-related issues. The Pedagogical Theater Method (Fig. 1) organically fits into the implementation the Scheme of the Multisensory Approach in Career Education for the 5th Grade (Fig. 2), it is suitable for elementary school students. The career counselor's work in all three directions reflected in the scheme - informing, educating and advising, will give the opportunity to help students realize their abilities, look at career opportunities in an unusual way, using their senses, develop curiosity, participate

in theatrical tasks, and get acquainted with new career sources. Results of the study could be used in the work of school teachers and school career counsellors.

Literatūra References

- APA dictionary. (2023). *Multisensory method*. Retrieved from <https://dictionary.apa.org/multisensory-method>
- Baines, L. (2008). *A Teacher's Guide to Multisensory learning Improving Literacy by Engaging the Senses*. USA: The Association for Supervision and Curriculum Development (ASCD).
- Baltušīte, R. (2000). *Neirolingvistiskā programmēšana pedagoģijā*. Rīga: Raka.
- Banks, J. (2019). Sensory Labyrinth Theatre in relation to the individual, the audience member and performer, as part of a community. *Journal of ContextOriented Arts*, 1(1). Retrieved from <https://journalofcoarts.pubpub.org/pub/ltf2sfnr/release/1>
- Bremner, J., Lewkowicz, J., & Spence, J. (2012). The multisensory approach to development. In J. Bremner, J. Lewkowicz, & J. Spence (Red.), *Multisensory Development*. Oxford: Oxford Academic. DOI: 10.1093/acprof:oso/9780199586059.003.0001
- Cesie. (2021). *Career Counselling in Italian secondary schools: the experience of the REFORM project*. Retrieved from <https://cesie.org/en/school/career-counselling-in-italian-secondary-schools-the-experience-of-the-reform-project/>
- Concrete Youth. (2023). *An inclusive, groundbreaking, fully immersive world of sensory delights*. Retrieved from <https://www.concreteyouth.co.uk/what-is-multi-sensory-theatre>
- European Commission. (2022). *Guidance and counselling in early childhood and school education*. Retrieved from <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/guidance-and-counselling-early-childhood-and-school-education>
- Exodus. (2021). *Pedagogic Theatre as Non-Formal Education Method*. Retrieved from <https://www.exodusplatform.eu/pedagogic-theatre-as-non-formal-education-method/>
- Foxe, J. J., & Molholm, S. (2009). *Ten years at the Multisensory Forum: Musings on the evolution of a field*. *Brain Topography*. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s10548-009-0102-9>
- VIAA. (2014). Karjeras kompass. Pieejams: <https://viaagov.sharepoint.com/:w/s/EGmateriali/EcgNIUA4mNxCtdLPmhvMokQBPa3d7NFwWu2W6uGQKbvWXQ?e=cqsItb>
- Lacey, S., & Lawson, R. (2013). *Multisensory Imagery*. USA: Springer Science + Business Media. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/978-1-4614-5879-1>
- Meyer, G. F., & Noppeney, U. (2011). *Multisensory integration: from fundamental principles to translational research*. Retrieved from <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21800253/>
- Niles, S. G., & Harris-Bowlsbey, J. (2012). *Career Development Interventions in the 21st Century* (4 Ed.). UK: Pearson.
- Pagliano, P. (2012). *The Multisensory Handbook A guide for children and adults with sensory learning disabilities by Routledge*. Routledge.
- Praveen, A. (2021). *What are Multisensory Teaching Techniques?* Retrieved from <https://www.lexiconreadingcenter.org/what-is-multisensory-teaching-techniques/>
- Preiļi izglītotai Latvijai. (2018). *Drāmas un teātra metodes darbā ar jaunatni un pedagoģijā*. Pieejams: <http://www.preililatvijai.lv/2018/05/03/dramas-un-teatra-metodes-darba-ar-jaunatni-un-pedagogija/>
- Psychology Dictionary. (2013). *Multisensory learning*. Retrieved from <https://psychologydictionary.org/multisensory-learning/>
- Pučuka, I. (2019). *Multisensorā izglītība*. Pieejams: <https://epale.ec.europa.eu/lv/blog/multisensora-izglitiba>

- Rīgas Juglas vidusskola (RJV). (2021). RJV Skolotāju dalība starptautiskās apmācībās Itālijā “Beyond Visible”. Pieejams: <https://rjv.lv/2021/12/12/rjv-skolotaju-daliba-starptautiskas-apmacibas-italija-beyond-visible/>
- Reece, L. (2018). Careers education in Primary Schools: Sowing Seeds of Confidence, Aspiration and Choice. *Career Matters*, 6(3). Retrieved from <https://static1.squarespace.com/static/51ec1c81e4b0ca0d3590c5bd/t/5b52db426d2a73038b449671/1532156739298/CDI+Liz+Reece+article+on+primary+Careers+Education.pdf>
- Regan, R. (2023). *Everything You Need to Know About Generation Z in The Workplace in 2023*. Retrieved from <https://connecteam.com/generation-z-in-the-workplace/>
- Rubene, Z. (2017, augusts 11). Digitālā bērnība. *Sestdiena*. Pieejams: <http://www.izglitibasbiedriba.lv/2017/08/digitala-berniba-drpaed-zanda-rubene.html>
- Stahl, A. (2019). *How Generation-Z Will Revolutionize the Workplace*, Forbes. Retrieved from <https://www.forbes.com/sites/ashleystahl/2019/09/10/how-generation-z-will-revolutionize-the-workplace/?sh=e6866014f537>
- Stein, B. E. (2012). *The New Handbook of Multisensory Processing*. Cambridge, MA.: MIT Press. DOI: <https://doi.org/10.7551/mitpress/8466.001.0001>
- Šmite, J., Dišlere, V. (2023). Pētījums par multisensorās pieejas īstenošanu karjeras izglītībā 5.klašu skolēniem. *LBTU IITF Studentu un maģistrantu zinātniskās konferences raksti*, 176-183. Pieejams: <https://www.iitf.lbtu.lv/sites/iitf/files/2023-09/TF%20magistrantu%20konference%202023.pdf#page=177>
- Teachment. (2023). *Multisensory Teaching*. Retrieved from <https://www.teachmint.com/glossary/m/multisensory-teaching/>
- Tosey, P., & Mathison, J. (2006). *Introducing Neuro-Linguistic Programming*. Retrieved from <https://web.archive.org/web/2190103020411/http://www.som.surrey.ac.uk/NLP/Resources/IntroducingNLP.pdf>
- Tūtere, J., Baltušiņe, R. (2022). Multisensorā pieeja karjeras izglītībā pamatskolas 5. klasē, *LBTU IITF Studentu un maģistrantu zinātniskās konferences raksti*, 149-153. Pieejams: <https://www.iitf.lbtu.lv/sites/iitf/files/2023-09/TF%20magistrantu%20konference%202022.pdf#page=149>
- VIAA. (2022). *Profesiju pasaule*. Pieejams: <https://www.profesijupasaule.lv/esf-projekts>